

Dr Katarzyna Zaremba

RELIGIOUS IMPLICATORS OF AN INDIVIDUAL'S SENSE OF SECURITY

Religijne implikatory poczucia bezpieczeństwa jednostki

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8759-8417> E-mail: k.zaremba@urad.edu.pl

DOI: <https://doi.org/10.62266/PK.1898-3685.2024.35.21>

Wstęp

Aspekt bezpieczeństwa we współczesnej rzeczywistości nabiera mocnego kolorytu bowiem chaos postmodernistyczny wdziera się we wszystkie przestrzenie ludzkiego życia. Pojawia się zatem naglący przymus poszukiwania drogi, która jest prosta i możliwa do przewidzenia w określonej perspektywie. Bezpieczeństwo jawi się jako wartość, stan, potrzeba, ale również jest to stan analizowany przez pryzmat subiektywnych odczuć jednostki, a więc jest w sferze odczuć.

Poczucie to pojęcie najsilniej związane z psychologią, odnoszące się do świadomości, odczuć i wrażeń, czyli percepcji stanów i faktów zewnętrznych oraz wewnętrznych jednostki. Poczucie nosi naturę subiektywną, bowiem każdy człowiek ma prawo do indywidualnego odczuwania i interpretowania czynników zewnętrznych, jak również tych zachodzących w środowisku wewnętrznym.

R. Klamut definiuje poczucie bezpieczeństwa jako stan, w którym jednostka doświadcza spokoju, pewności i braku zagrożeń, nie odczuwa lęku ani strachu, a także ma przekonanie, że dysponuje wystarczającymi zasobami do działań. Jest to również stan zadowolenia z posiadania pożądanego poziomu bezpieczeństwa, który wynika z procesu oceny sytuacji, w której znajduje się jednostka. Według Klamuta, w takim podejściu do poczucia bezpieczeństwa, warunki zewnętrzne mają znikome znaczenie, a główną rolę odgrywają czynniki psychologiczne i informacje, jakimi dysponuje jednostka. Warto zauważyć, że Klamut potwierdza powszechny pogląd występujący w literaturze przedmiotu, według którego percepcja bezpieczeństwa jest silnie uwarunkowana przez czynniki psychiczne oraz posiadane informacje. Z tego powodu osoba może doświadczyć poczucia bezpieczeństwa nawet w sytuacji dużego zagrożenia, podczas gdy w warunkach wysokiej stabilności społecznej może odczuwać brak bezpieczeństwa¹.

Bezpieczeństwo w sensie psychologicznym należy postrzegać jako swoistą stabilność, równowagę pomiędzy działaniami podejmowanymi w celu przeciwdziałania zagrożeniom a ich obiektywnym poziomem występowania w otoczeniu, jako pewność bycia i funkcjonowania w różnych układach interpersonalnych, której podstawą są relacje i interakcje jednostki z jej otoczeniem społecznym i przyrodniczym.

Z. Uchnast w ramach poczucia bezpieczeństwa wyodrębnia trzy podstawowe obszary konstytuujące poczucie bezpieczeństwa i są to: poczucie bliskości z innymi ludźmi, poczucie stabilności i poczucie zaufania do siebie².

Poczucie bliskości może być postrzegane jako wynik silnych, pozytywnych relacji interpersonalnych i integracji społecznej. Wysoki poziom bliskości sugeruje, że uczestnicy czują się emocjonalnie związani z innymi, co jest istotne w kontekście wsparcia społecznego i dobrego samopoczucia psychicznego. Poczucie stabilności odzwierciedla, sposób postrzegania przez ludzi swojego życia w kontekście przewidywalności i bezpieczeństwa. Zaś poczucie

¹ R. Klamut, *Bezpieczeństwo jako pojęcie psychologiczne*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej”, nr 286, 2012, s. 46.

² Z. Uchnast, *Kwestionariusz Poczucia Bezpieczeństwa i Prężności Osobowej*, KUL Lublin, 2005.

zaufania odnosi się do zaufania, które osoby mają do siebie i innych, co jest kluczowym czynnikiem w budowaniu społeczności i funkcjonowania w grupie³.

W prostocie semantycznej spojrzenie na bezpieczeństwo pozwala dostrzec, że jest to stan obiektywnego braku zagrożeń⁴. Zatem jest ujmowany ontologicznie w odniesieniu do konkretnego bytu (podmiotu) doświadczającego bezpieczeństwa w oparciu o epistemologiczne procesy, czyli wyjaśnienia. Taką perspektywę bezpieczeństwa przedstawia Juliusz Piwowarski, który proponuje figurę bezpieczeństwa, wyróżniając: podmiot bezpieczeństwa usytuowany w czasoprzestrzeni; wartość bezpieczeństwa, czyli dobro istotne dla podmiotu; zagrożenia dla tego podmiotu wartości oraz kulturę bezpieczeństwa określaną jako „generator mocy” będący w dyspozycji podmiotu, ale równocześnie dostarczający odporności przeciw zagrożeniom⁵. Ten paradygmat osadza podmiot w konkretnym czasie i wskazuje na konieczność jego zorientowania na dobro chronione, ale również uwzględnia zasoby stanowiące źródło bezpieczeństwa. W życiu społecznym człowiek czerpie siłę z relacji z drugim człowiekiem. W życiu duchowym siłą tą jest relacja z Bogiem stanowiąca wyraz religijności personalnej.

Zbliżenie religijne o charakterze osobistym wynika z indywidualnego zaangażowania człowieka w bezpośredni kontakt z Bogiem, gdzie angażuje on całą swoją osobowość. W takiej relacji czuje się on wolny i twórczy, świadomy swojego celu i godności. Bezpośrednie odniesienie do Boga jest kluczową, trwałą wartością. Natomiast brak osobistego związku z Bogiem prowadzi do relacji pozbawionej osobowego wymiaru. Wtedy Bóg jest traktowany instrumentalnie jako narzędzie do zaspokojenia egoistycznych potrzeb człowieka. W takiej sytuacji kontakt z Bogiem służy innym celom, a brak poczucia odpowiedzialności za tę relację sprawia, że człowiek nie angażuje się w jej pogłębianie. W rezultacie religia i Bóg stają się wartościami marginalnymi, oddzielonymi od innych obszarów życia. Relacja personalna z Bogiem charakteryzuje się altruistycznym podejściem, podczas gdy relacja apersonalna jest egoistyczna. Teoretycznie, osobisty związek z Bogiem powinien sprzyjać postawom prospołecznym⁶.

Jaworski opierając się na badaniach teologicznych, psychologicznych oraz filozoficznych, sformułował pojęcie religijności personalnej, wyróżniając dwie jakościowo odmienne formy religijności. Pierwsza z nich, określana jako religijność personalna, charakteryzuje się modelowym podejściem oraz aktualizacją personalnego wymiaru w relacji między człowiekiem a Bogiem. Autor podkreśla, że każda inna forma religijności może być uznana za apersonalną. Według Jaworskiego religijność personalna to intensywne przeżywanie przez człowieka kontaktu z osobowym Bogiem, gdzie jednostka jest aktywnym uczestnikiem partnerskiej relacji. W tym kontekście człowiek angażuje całą swoją osobowość, czując się wolny i twórczy w swoich działaniach, świadomy swojego celu i godności. Ponadto zdaje sobie sprawę z tworzenia relacji z Bogiem oraz ponosi za nią odpowiedzialność. Osobiste wartości Boga integrują się z systemem wartości jednostki. Relacja między Bogiem a człowiekiem jest oparta na wzajemnej dynamicznej miłości i obecności, stanowiąc centralną wartość dla uczestnika tej relacji, jednak nie zamykając go na nowe informacje i doświadczenia⁷. Charakterystyczne cechy religijności personalnej obejmują: (1) aktywność i zaangażowanie, które manifestują się w intensywnym życiu religijnym i działalności; (2) spontaniczność i twórczość, wyrażające się w osobistych przejawach elastyczności, adaptacji oraz wzbogacaniu życia religijnego własnym stylem życia; (3) otwartość na nowe idee, kierunki myślenia,

³ Tamże.

⁴ J. Piwowarski, *Bezpieczeństwo jego pożądaną stan oraz wartość*, [w:] *Bezpieczeństwo jako wartość*, Wyd. Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron”, Kraków, 2010 s. 56.

⁵ J. Piwowarski, *Nauki o bezpieczeństwie. Między kulturą bezpieczeństwa a studiami bezpieczeństwa*, Wyd. Difin, Warszawa 2018, s. 24.

⁶ R. Jaworski, *Psychologiczne korelaty religijności personalnej*, Lublin, Redakcja Wyd. KUL, Lublin 1989, s. 66; R. Jaworski, *Psychologiczne badania religijności personalnej*, „Zeszyty Naukowe KUL”, 3-4, 1998, s. 80.

⁷ R. Jaworski, R., *Psychologiczne korelaty...dz. cyt.*

postawy oraz większą tolerancję religijną; (4) autonomia, czyli internalizacja norm religijnych jako własnych oraz ich realizacja z poczucia własnego obowiązku; (5) poczucie wolności i odpowiedzialności, manifestujące się w świadomym dążeniu do realizacji wartości religijnych oraz gotowości do poniesienia konsekwencji płynących z ich akceptacji; (6) świadomość celowości życia i poczucie sensu, które wyrażają się w rozumieniu celów życiowych oraz sensu istnienia; (7) allocentryzm, czyli skupienie uwagi nie na sobie, lecz na innych osobach; (8) stabilność i trwałość przekonań religijnych, głęboko osadzonych w osobowości, oraz zrównoważona sfera emocjonalna i motywacyjna, wspierana przez świadome praktyki religijne⁸.

Z badań przeprowadzonych na gruncie polskim wynika, że religijność personalna koreluje z poczuciem bezpieczeństwa wyrażanym pozytywnym postrzeganiem rzeczywistości, ale również wysokim poziomem jakości życia⁹. Zatem poczucie bezpieczeństwa stanowi doświadczanie równowagi, zapewniającej stabilność między działaniami podejmowanymi w celu zwalczania potencjalnych zagrożeń a ich rzeczywistym występowaniem w otoczeniu. Jest to przekonanie o tym, że jednostka jest pewna siebie i ma możliwość funkcjonowania w różnych kontekstach interpersonalnych, oraz może oprzeć się na relacjach i interakcjach w środowisku społecznym¹⁰.

Zmiany zachodzące w przestrzeni społecznej kreują negatywny obraz jednostek religijnych. Jest to zazwyczaj etykieta wskazująca wprost lub wyrażona synonimem staroświeckości lub braku postępowości. W związku z tym mamy do czynienia z procesem spadku liczby osób, które deklarują, regularne praktyki religijne¹¹. A zatem postępującym procesem laicyzacji społecznej. Wobec tego zasadne jest przeprowadzanie eksploracji badawczych raportujących kwestie związku pomiędzy religijnością a poczuciem bezpieczeństwa.

1. Badania własne

a/. Cel i problemy badawcze

Celem opracowania jest określenie związku pomiędzy religijnością a poczuciem bezpieczeństwa. Poszukiwania ukierunkowano w oparciu o następujące problemy badawcze:

1. Który z obszarów poczucia bezpieczeństwa koreluje i w jakim stopniu z religijnością?
2. Czy płeć różnicuje badanych pod względem religijności oraz poczucia bezpieczeństwa?

b/. Metoda badań

W celu określenia poczucia bezpieczeństwa w badaniach wykorzystano Kwestionariusz Poczucia Bezpieczeństwa autorstwa Z. Uchnasta¹². Kwestionariusz składa się z 30 pytań, które w wyniku analizy czynnikowej tworzą trzy podskale:

–BI – wskaźnik bliskości. Wysokie wartości sugerują odpowiednie zaspokojenie potrzeby przynależności i tworzenia osobistych więzi z otoczeniem; poczucie zażyłości i

⁸ R. Jaworski, *Psychologiczna analiza religijności personalnej i apersonalnej* „Częstochowskie Studia Teologiczne”, XV–XVI, 1987/1989, s. 239–258.

⁹ J. Szymoń, *Postawy prospołeczne a religijność*, „Roczniki Psychologiczne”, tom 5, 2002, s. 188 (181-193); S. Bukalski, *Religijność, jako kryterium jakości narzeczeństwa i małżeństwa*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie”, nr 23, 2016, s. 258; E. Zasepa, *Personalny wymiar religijności a poczucie koherencji i poczucie bezpieczeństwa*, „Studia Psychologica” nr 3, s. 53-67.

¹⁰ M. Stefański, *Poczucie bezpieczeństwa publicznego i ocena Policji w percepcji mieszkańców Słupska*, Wyd. BOXPOL, Słupsk, nr 4, 2023, s. 45.

¹¹ Komunikat z badań CBOS, *Religijność Polaków w ostatnich 20 latach*, nr 63/2020; Komunikat z badań CBOS, *Zmiany religijności Polaków po pandemii* nr 85, 2022.

¹² Z. Uchnast, *Metoda pomiaru poczucia bezpieczeństwa* [w:] A. Januszewski, Z. Uchnast, J. Witkowski (red.), *Wykłady z psychologii w KUL*, Wyd. KUL, Lublin 1991, s. 41–54.

otwartość na bezpośrednie interakcje z innymi. Niskie wartości odzwierciedlają brak akceptacji od bliskich, izolację, uczucie wykluczenia oraz brak zaufania do otoczenia.

–St – wskaźnik stabilności. Wysokie wartości oznaczają odpowiednie zaspokojenie potrzeby stabilności w życiu codziennym; zdolność do zapewnienia sobie uporządkowanego, przewidywalnego funkcjonowania oraz wpływu na własne sprawy i zdarzenia. Niskie wartości wskazują na uczucie niestabilności, przypadkowości, chaosu oraz ogólnego niepokoju.

–Zs – wskaźnik zaufania do siebie. Wysokie wartości wskazują na dobre zaspokojenie potrzeby szacunku dla samego siebie; poczucie kompetencji, wewnętrznej spójności, afirmacji własnej tożsamości, osobistych preferencji oraz zaufania do swoich zdolności radzenia sobie w życiu w sposób adekwatny do swoich potrzeb. Niskie wartości wskazują na poczucie niepewności, zniechęcenia, niższości oraz skłonność do nadmiernej analizy własnych doświadczeń.

–PB – uśredniony wskaźnik poczucia bezpieczeństwa. Wysokie wartości wskazują na dobrze zaspokojone podstawowe potrzeby psychiczne i motywacyjne predyspozycje do spontanicznej samoaktualizacji; dbałość o dobre samopoczucie, właściwą pozycję społeczną oraz efektywne wykorzystanie swoich umiejętności do skutecznego radzenia sobie z realizacją ważnych życiowych celów. Niskie wartości mogą wskazywać na nasilenie cech neurotycznych, zaburzenia dobrego samopoczucia, trudności adaptacyjne oraz problemy z konfliktami.

Zadaniem respondentów było wskazanie na czterostopniowej skali Likerta stopnia zgodności na wskazane stwierdzenie. Dokonując analizy czynnikowej na macierzy 30 pytań z zastosowaniem przekształceń wielu zmiennych (po 10 pytań) wyodrębnione zostały ww. trzy podskale.

Drugim narzędziem badawczym wykorzystanym w badaniach była **Skala Religijności Personalnej (SRP)** autorstwa R. Jaworskiego. Skala składa się z 30 pytań z których wyodrębnia się cztery wymiary:

- wymiar wiary (WR) wskazujący na siłę związku z Panem Bogiem;
- wymiar moralności (MR) określający zgodność postępowania moralnego z przekonaniem religijnym
- wymiar praktyk religijnych (PR) określa poziom zaangażowania w relacje z Panem Bogiem przejawiający się modlitwą, pogłębianiem wiedzy o Panu Bogu oraz kontemplacją;
- wymiar autoidentyfikacji inaczej *self religijny* (SR) wskazujący na odczucia bliskości z Panem Bogiem, poczucie dumy z bycia chrześcijaninem.

Do każdego z trzydziestu pytań przypisana jest siedmiostopniowa skala Likerta określająca stopień zgodności przekonań z treścią pytania. SRP cechuje się wewnętrzną wysoką trafnością¹³, co zostało zapewnione przez właściwy dobór twierdzeń. Rzetelność oszacowana dla ogólnego wyniku wynosi 0,86¹⁴ natomiast dla podskal wynosi od 0,69 do 0,85¹⁵. W przeprowadzonych badaniach rzetelność wynosi 0,83 Alfa Cronbacha dla wyniku ogólnego. Dokonano analizy czynnikowej na macierzy 30 pytań kwestionariusza wyodrębniając ww. wymiary religijności.

2. Wyniki badań własnych

Do analizy materiału badawczego wykorzystano metody statystyczne programu Statistica. W badaniach wzięło udział 112 osób w wieku od 19 do 28 lat. Po standaryzacji względem wieku współczynnik zmienności jest na poziomie 8,1 i wskazuje na niskie zróżnicowanie wieku. Średnia wieku wyniosła 21,9 lat, a zatem badani to młodzi dorośli. W grupie tej było 69 kobiet (61,6%) oraz 43 mężczyzn (38,4%). Warunek normalności rozkładu

¹³ R. Jaworski, *Psychologiczne korelaty dz. cyt.*, s. 81-84

¹⁴ Tamże, s. 84.

¹⁵ Tamże, s. 81.

pod względem płci i wieku nie został spełniony (Test Shapiro-Wilka $W=0,950$; $W=0,851$, $p<0,05$) zatem dalsze analizy były prowadzone testami nieparametrycznymi. Warunku zgodności rozkładu nie spełniają również wyniki uzyskane KPB i SRP.

Badani respondenci nie są istotnie zróżnicowani pod względem płci i wieku (Test U. Manna-Whitneya $U=64,00$, $p>0,05$).

a/. Charakterystyka poczucia bezpieczeństwa

Wykorzystanie KPB pozwala uzyskać maksymalne wyniki w poszczególnych podskalach (bliskość, stabilność, zaufanie) na poziomie 4,0.

Tabela 1. Poczucie bezpieczeństwa

Skala	Min	Max	M	SD	V	Q1	Q2	IQR
PB	1,26	3,06	2,20	0,35	16,00	2,00	2,43	0,43
Bl	0,70	3,80	2,56	0,65	25,30	2,30	3,00	0,70
St	0,40	3,80	1,99	0,78	39,09	1,50	2,50	1,00
Zs	0,90	3,20	2,03	0,42	20,89	1,80	2,30	0,50

Źródło: badania własne.

Analizując dane uzyskane w KPB z wyszczególnieniem wyniku ogólnego i wyników podskal (tabela 1.) należy zauważyć, że najwyższy średni wskaźnik badani osiągnęli w podskali poczucia bliskości (2,56), natomiast najniższy w podskali poczucia stabilności (1,99) i tu odnotowano również najniższy minimalny wynik (0,40), nieco wyżej niż stabilność uplasowała się podskala zaufania do siebie (2,03).

Okazuje się, że 25% badanych miało co najwyżej średnią uzyskaną w ogólnym poczuciu bezpieczeństwa na poziomie 2,0, a 75% badanych miało co najwyżej 2,34. Zatem rozstęp kwartylowy w tej kategorii jest najniższy. Wyodrębniając kategorie poziomu bezpieczeństwa na poziomie bardzo niskim, niskim, średnim i wysokim, przyznając analogicznie wskazania ze skali (0-1 – bardzo niski; 2- niski; 3-średni, 4 – wysoki) ogólny średni wynik poczucia bezpieczeństwa uzyskany przez respondentów wskazuje na poziom niski. Odchylenie standardowe najwyższe dla podskali stabilność (SD 78) wskazuje na niewielkie rozproszenie wyników.

Wskaźniki liczbowe współczynnika zmienności pokazują, że na poziomie niskiego zróżnicowania jest zmienna obrazująca ogólny wynik poczucia bezpieczeństwa ($V=16,00$). Natomiast najwyższy współczynnik zmienności zarejestrowano w podskali stabilność ($V=39,09$) co wskazuje, że w tym obszarze zmienna jest zróżnicowana na poziomie umiarkowanym, ale bliskim wysokiemu. Pozostałe podskale cechują się umiarkowanymi współczynnikami zmienności.

Dokonano analizy porównawczej dwóch grup niezależnych ze względu na płeć.

Tabela 2. Poczucie bezpieczeństwa z podziałem na płeć

Skala	Płeć	Mdn	SD	Z	p
Bl	K	2,59	0,58	-0,44	0,65
	M	2,56	0,70		
St	K	2,24	0,75	3,81	0,001
	M	1,80	0,74		
Zs	K	2,16	0,43	3,29	0,001
	M	1,92	0,38		
PB	K	2,33	0,32	4,17	0,001
	M	2,09	0,33		

Źródło: badania własne

Jak wynika z tabeli 2. istnieją obszary poczucia bezpieczeństwa, które wskazują na istotne statystycznie różnice pomiędzy kobietami i mężczyznami ($p > 0,001$). Przyjmując że: 0,10 – efekt słaby; 0,30 – efekt umiarkowany; 0,50 – efekt silny należy zauważyć, że najsilniejsze zróżnicowanie pomiędzy kobietami i mężczyznami wystąpiło w ogólnej skali poczucia bezpieczeństwa ($Z = 4,17$), natomiast umiarkowane w podskali stabilności i zaufania do siebie.

b/. Charakterystyka religijności

Wynik minimalny oraz maksymalny z uwzględnieniem odchylenia standardowego a także współczynnik zmienności oraz kwartył górny i dolny wraz z kwartyłem rozstępu w poszczególnych podskalach religijności zamieszczono w tabeli poniżej.

Tabela 3. Religijność personalna

Skala	Min	Max	M	MD	V	Q1	Q2	IQR
Wynik ogólny	53,00	162,00	109,38	21,57	19,72	95,00	125,00	30,00
Wiara	16,00	46,00	28,68	4,41	15,40	26,00	31,00	5,00
Moralność	7,00	41,00	25,89	9,13	35,41	20,00	33,00	13,00
Praktyki religijne	14,00	51,00	34,83	7,00	20,09	31,00	40,00	9,00
Self religijny	10,00	28,00	20,06	4,29	21,42	18,00	23,00	5,00

Źródło: badania własne

Okazało się, że średni wynik ogólnego poziomu religijności personalnej badana młodzież osiągnęła na poziomie 109,38 na 210 maksymalnie możliwych. Najniższy osiągnięty wynik to 53,00 natomiast najwyższy 162,00 co wskazuje, że żaden respondent nie osiągnął najwyższego poziomu religijności. A otrzymane dane cechuje znacząca wartość odchylenia standardowego (21,57). W analizowanych podskalach religijności badani możliwe do osiągnięcia maksymalne wyniki kształtowały się następująco: moralność 49; wiara – 54; praktyki religijne – 70; self religijny-20. Wobec tych założeń najsłabiej urzeczywistnianą przestrzenią religijności okazały się praktyki religijne, bowiem średni wynik wyniósł 34,83. Najlepiej badani wypadli pod względem selfu religijnego, gdzie średni wynik wyniósł 20,06.

Wyniki analizy porównawczej religijności badanych ze względu na płeć przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Religijność a płeć

Skala	Płeć	Mdn	SD	Z	p
Religijność	K	113,02	18,03	1,29	$p > 0,05$
	M	106,46	23,73		
Wiara	K	28,95	4,14	0,19	$p > 0,05$
	M	28,46	4,63		
Moralność	K	26,76	7,85	0,75	$p > 0,05$
	M	25,02	10,02		
Praktyki religijne	K	36,43	6,71	2,48	$p < 0,05$
	M	33,53	6,98		
Self religijny	K	20,84	3,22	1,85	$p > 0,05$
	M	19,44	4,92		

Źródło: badania własne.

Zróznicowanie pomiędzy płcią na poziomie istotnym statystycznie jednak z wyraźnie słabym efektem (Z 2,48) zarejestrowano tylko w podskali praktyk religijnych. Zatem kobiety częściej niż mężczyźni są aktywne w tym aspekcie.

3. Zależności pomiędzy poczuciem bezpieczeństwa a religijnością

Z uwagi na to, że analizowane zmienne mają charakter zmiennych porządkowych i jakościowych zastosowano współczynnik korelacji Spearmana.

Tabela 5. Korelacje R-Spearmana pomiędzy poczuciem bezpieczeństwa a religijnością

Skala Religijności	Skala poczucia bezpieczeństwa				
	Korelacje	PB	B1	St	Zs
Religijność ogółem		0,135	0,053	0,094	0,203*
Wiara		0,053	0,001	0,062	0,072
Moralność		0,101	0,052	0,101	0,175*
Self religijny		0,152	0,138	0,061	0,201*
Praktyki religijne		0,172*	0,578	0,111	0,183*

Zródło: badania własne.

Stwierdzono, że pomiędzy ogólnym wynikiem religijności personalnej a (Zs) zaufaniem bezpieczeństwa istnieje niski istotny statystycznie współczynnik korelacji (0,203). Zatem można uznać, że im wyższy poziom religijności personalnej tym wyższy poziom zaufania do siebie. Ponadto okazało się, że istnieje również zależność istotna statystycznie pomiędzy (PB) ogólnym poczuciem bezpieczeństwa a praktykami religijnymi. Zatem osoby prezentujące wyższy poziom poczucia bezpieczeństwa charakteryzowały się również tym, że częściej były zaangażowane w praktyki religijne. Zaufanie do siebie koreluje istotnie statystycznie z moralnością (0,175), selfem religijnym (0,201) i praktykami religijnymi (0,183). Okazuje się zatem, że osoby, które charakteryzują się wysokim poziomem bliskości z Bogiem a także przywiązujące uwagę do zachowań zgodnych z moralnym postępowaniem oraz angażujące się w relacje z Bogiem poprzez modlitwę, pogłębianie wiedzy o bogu i kontemplację przejawiają również wysoki poziom zaufania do siebie. Pomędzy pozostałymi skalami i podskalami nie zarejestrowano korelacji istotnych statystycznie.

Zakończenie

Celem badań było przede wszystkim określenie zależności pomiędzy poziomem religijności a poczuciem bezpieczeństwa badanych. Wyniki prezentowane w badaniu wskazują na złożone relacje między różnymi podskalami religijności a poczuciem bezpieczeństwa. Okazało się, że ogólny poziom religijności ma niewielki, lecz dodatni wpływ na ogólne poczucie bezpieczeństwa (PB) oraz na (Zs) zaufanie, z najwyższą statystycznie istotną korelacją dla podskali (Zs) zaufania ($r=0,203$). Ten wynik jest zgodny z wynikami badań uzyskanymi przez innych badaczy¹⁶, którzy wskazywali, że religijność personalna koreluje z doświadczeniem spokoju i akceptacji siebie a także wysokim poziomem nadziei podstawowej związanej z konstruktywnym radzeniem sobie z różnymi trudnymi sytuacjami¹⁷

Podskale religijności, takie jak wiara, moralność, self religijny i praktyki religijne, różnią się jednak w swoim wpływie na poszczególne wymiary poczucia bezpieczeństwa. Na przykład,

¹⁶ K. Franczak, T. Doktor, *Niektóre korelaty religijności personalnej i apersonalnej* [w:] K. Franczak, T. Doktor, (red.) *Postawy wobec religii psychologiczne uwarunkowania i konsekwencje*, Salezjański Instytut Wychowania Chrześcijańskiego, Warszawa 2000, s. 71-85; E. Zasepa, *Personalny wymiar religijności a struktura osobowości*, „Roczniki Psychologiczne” t. 5, 2002, s. 161- 178.

¹⁷ M. Jankowska, *Postawy rodzicielskie a poziom nadziei podstawowej i religijność personalna/apersonalna młodych dorosłych*, „Kwartalnik Naukowy” nr 3 (15) 2013, s. 150.

praktyki religijne, które odnoszą się do kontemplacji religijnej, uczestnictwa we mszy świętej, modlitwa dziękczynna oraz zaangażowanie w życie wspólnoty religijnej wykazują bardzo silną korelację z poczuciem bliskości z innymi ludźmi ($r=0,578$), co może wskazywać, że wspólne praktyki religijne wzmacniają więzi społeczne i poczucie przynależności do grupy.

Zdefiniowane w badaniach korelacje moralności i wiary okazały się znacznie niższe, co może sugerować, że te bardziej wewnętrzne i osobiste aspekty religijności mają mniej bezpośredni wpływ na poczucie bezpieczeństwa, niż zewnętrzne praktyki i działania. Nieco inaczej przedstawia się sytuacja w przypadku self religijnego, który wykazuje umiarkowaną korelację z ogólnym poczuciem bezpieczeństwa oraz zaufaniem. Wynika to prawdopodobnie z tego, że self religijny, będący wyrazem głęboko zakorzonej tożsamości religijnej, może przyczyniać się do większej spójności i stabilności wewnętrznej.

Podsumowując należy zauważyć, badanie rzuca światło na złożony i wielowymiarowy charakter relacje między religijnością a poczuciem bezpieczeństwa. Zrozumienie tych związków wymaga kontynuacji badań i rozwijania teorii, które pomogą w pełni wyjaśnić mechanizmy leżące u ich podstaw. Przyszłe badania powinny również zwrócić uwagę na to, w jaki sposób interwencje skupione na różnych aspektach religijności mogą być wykorzystane w praktyce psychologicznej i społecznej, po to, żeby zwiększyć poczucie bezpieczeństwa i dobrostan jednostek.

Bibliografia:

1. Bukalski S., *Religijność jako kryterium jakości narzeczeństwa i małżeństwa*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie”, nr 23, 2016, s. 247-262.
2. Franczak K., Doktor T., *Niektóre korelaty religijności personalnej i apersonalnej* [w:] K. Franczak, T. Doktor, (red.) *Postawy wobec religii psychologiczne uwarunkowania i konsekwencje*, Salezjański Instytut wychowania chrześcijańskiego, Warszawa 2000, s. 71-85;
3. Jankowska M., *Postawy rodzicielskie a poziom nadziei podstawowej i religijność personalna/apersonalna młodych dorosłych*, „Kwartalnik Naukowy” nr 3(15) 2013, s. 130-157.
4. Jaworski R., *Psychologiczna analiza religijności personalnej i apersonalnej*, „Częstochowskie Studia Teologiczne”, XV–XVI, 1987/1989, s. 239–258.
5. Jaworski, R., *Psychologiczne korelaty religijności personalnej*, Redakcja Wyd. KUL, Lublin 1989.
6. Jaworski, R., *Psychologiczne badania religijności personalnej*. *Zeszyty Naukowe KUL*, 3-4, 1998, s. 77-88.
7. Jaworski, R., *Psychologiczne korelaty religijności personalnej*, Redakcja Wyd. KUL, Lublin 1989.
8. Klamut R., *Bezpieczeństwo jako pojęcie psychologiczne*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej”, nr 286, 2012, s. 41-51.
9. Komunikat z badań CBOS, *Religijność Polaków w ostatnich 20 latach*, nr 63/2020
10. Komunikat z badań CBOS, *Zmiany religijności Polaków po pandemii*; nr 85/2022,
11. Piwowarski J., *Bezpieczeństwo jego pożądaný stan oraz wartość*, [w:] *Bezpieczeństwo jako wartość*, (red.) I. Pabisz-Zarębska, J. Szewczyk, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” Kraków, 2010.
12. Piwowarski J., *Nauki o bezpieczeństwie. Między kulturą bezpieczeństwa a studiami bezpieczeństwa*, Difin, Warszawa 2018.
13. Stefański M., *Poczucie bezpieczeństwa publicznego i ocena Policji w percepcji mieszkańców Słupska*, Wyd. BOXPOL, Słupsk, nr 4, 2023.
14. Szymoń J., *Postawy prospołeczne a religijność*, „Roczniki Psychologiczne”, tom 5, 2002, s.181-193.

15. Uchnast Z., *Metoda pomiaru poczucia bezpieczeństwa* [w:] A. Januszewski, Z. Uchnast, J. Witkowski (red.), *Wykłady z psychologii w KUL*, Wyd. RWL KUL, Lublin 1991, s. 41–54.

16. Zasępa E., *Personalny wymiar religijności a struktura osobowości*, „Roczniki Psychologiczne” t. 5, 2002, s. 161- 178.

17. Zasępa E., *Personalny wymiar religijności a poczucie koherencji i poczucie bezpieczeństwa*, „Studia Psychologica” nr 3, 2002, s. 53-67.